ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ У ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

INNOVATIVE-TECHNOLOGICAL PROCESSES IN FUNDAMENTALIZATION OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS

УДК 378.14:377.35:001.76

Ребуха Л.З.,
канд. психол. наук,
доцент кафедри психології та соціальної роботи
Тернопільського національного економічного університету

У статті розглянуто проблему впровадження інноваційних технологій в освітній процес вищої школи для віднаходження найоптимальніших засобів впливу на майбутнього фахівця. Це передбачає оптимізацію професійного саморозвитку студента в навчальній аудиторії. Визначено інноваційно-технологічний процес як педагогічний процес поступового заміщення традиційного наповнення навчальних дисциплін змістовним включенням в навчання фундаменталізації професійної освіти й відповідною в цьому напрямі цілеспрямованою, паритетною, практикозорієнтованою діяльністю викладача та студентів. Розкрито головні напрями набуття знань майбутніми соціальними працівниками під час впровадження інноваційних технологій в процес фундаменталізації професійної підготовки. Відображено використання унормованих критеріїв щодо оцінки ефективності впровадженого нововведення. Встановлено, що інноваційно-технологічний процес у вищій школі завжди направлений на перспективу та є цілісним, реалістичним, інтегративним та керованим.

Ключові слова: *професійна підготовка, освітні інновації, майбутні фахівці соціальної роботи, інноваційно-технологічні процеси, фундаменталізація професійної підготовки.*

В статье рассмотрена проблема внедрения инновационных технологий в образовательный процесс высшей школы для нахождения оптимальных средств воздействия на будущего специалиста. Это предусматривает оптимизацию профессионального саморазвития студента в учебной аудитории. Определен инновационный технологический процесс как педагогический процесс постепенного замещения традиционного наполнения учебных дисциплин содержательным включением в обучение фундаментализации профессионального образования и соответствующей в этом направлении целенаправленной, паритетной, практико-ориентированной деятельностью преподавателя и студентов. Раскрыто главные направления приобретения знаний будущими социальными работниками при внедрении инновационных технологий в процесс фундаментализации профессиональной подготовки. Отражено возможное использование нормированных критериев оценки эффективности внедренного новшества. Установлено, что инновационно-технологический процесс в высшей школе всегда направлен на перспективу и является целостным, реалистичным, интегративным и управляемым.

Ключевые слова: *профессиональная подготовка, образовательные инновации, будущие специалисты социальной работы, инновационно-технологические процессы, фундаментализация профессиональной подготовки.*

The article describe the problem of introducing of innovative technologies into the educational process of higher education in order to find out the most optimal means of influence on the future specialist, which involves optimization of the student's professional self-development in the educational audience. The innovative-technological process is determined as a pedagogical process of gradual replacement of the traditional fulfilling of educational disciplines with the substantive inclusion of the fundamentalization of professional education in the study and the purposeful, parity practical-oriented activities of the teacher and students. The main directions of knowledge acquisition by future social workers during introduction of innovative technologies in the process of fundamentalization of professional training are found out. The use of standardized criteria for evaluating the effectiveness of the implemented innovation is described. It has been established that the innovative- technological process in high school is always oriented towards perspective and is integral, realistic, integrative and manageable.

Key words: *professional training, educational innovations, future specialists of social work, innovative-technological processes, fundamentalization of professional training.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нині фундаменталізація вищої професійної освіти зумовлена швидким зростанням обсягу знань, зміною вимог до професійної підготовки фахівців, ідеєю сталого розвитку сучасного українського суспільства. Фундаменталізація як провідна тенденція у функціонуванні вищої професійної освіти здатна забезпечити сприятливі умови для підготовки фахівців з високим рівнем інтелектуального потенціалу, наукової культури мислення та творчої практично зорієнтованої діяльності, щоб в майбутньому вони залишалися соціально захищеними та конкурентоспроможними на ринку праці.

Водночас фундаменталізація професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у вищих навчальних закладах України спрямована на подолання розриву між вузькоспеціалізованими, методологічно важливими й актуальними в часі знаннями, теоретичною і практично зорієнтованою освітою. Головні завдання, які ставляться до фундаменталізації професійної підготовки, направлені на створення вітакультурного освітнього простору, в якому майбутні фахівці мають змогу розкрити власні професійно значущі знання, ґрунтовно освоїти отриману від викладача інформацію, на методологічному рівні осмислити сутнісний зміст соціальної дійсності тощо. За ефективно спроектованих педагогічних умов у студента впродовж усього навчання в університеті формується мотивована потреба в саморозвитку, самоосвіті й неперервності освіти впродовж життя. Фундаменталізація професійної підготовки слугує дієвим

інструментом у досягненні наукової та професійно спрямованої компетентності майбутніх фахівців і направлена на розвиток пізнання сучасних науково-теоретичних та прикладних інноваційних технологій. Сформоване у такий спосіб змістове наповнення навчальних дисциплін дозволяє студенту сповна та цілеспрямовано використовувати в майбутній практично зорієнтованій діяльності самостійно набутий освітній досвід. Тому інноваційно-технологічні процеси фундаменталізації підготовки майбутніх соціальних працівників у вищій школі є важливою умовою ефективного професійно спрямованого навчання студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням інноваційно-технологічних процесів у вищій школі займалися І. Бєлкін, І. Гавриш, О. Дубасенюк, М. Євтух, А. Зязюн, Т. Захарчук, І. Мельничук, О. Пєхота, Н. Прасол, А. Фурман та інші науковці, які зіставляли все нове в освіті з такими ознаками-характеристиками, як корисність, прогресивність, позитивність, сучасність, вартісність, а також розглядали ці ознаки-характеристики відповідно до технологічного забезпечення передового освітнього досвіду.

Науковець І. Бєлкін зазначає, що нові ідеї, передові підходи, нововведені методи, осучаснені технології в освіті передбачають певну новизну та організацію нового й слугують тими елементами освітнього процесу, які визначають прогресивне начало в наукових пошуках та здатні змінити освітній процес шляхом переходу системи з одного стану в інший – інноваційно-технологічний [1, с. 114−115]. Важливими є думки О. Пєхоти та Н. Прасол, які вказують на те, що інноваційно-технологічні процеси у вищій школі завжди мотивовані, цілеспрямовані, усвідомлені та направлені на забезпечення високого рівня ефективності створення, освоєння і використання педагогічних інновацій у навчальному процесі [6, с. 349−350]. На думку О. Дубасенюк, в сучасній вищій школі поширений підтримуючий тип навчання. Противагою є освітній простір, який заохочує інноваційно-технологічні освітні зміни, спрямовані на активне розв'язання професійних проблемно-ситуаційних задач, що пов'язані з окремим індивідом та суспільством загалом [3, с. 1−3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Усі зазначені науковці розглядають інновацію як нововведення, успішний розвиток певної галузі, що реалізується в освітньому процесі безперервно та постійно вдосконалюється під час його запровадження. Однак невирішеною частиною загальної проблеми залишаються інноваційно-технологічні процеси вищої школи, які направлені на фундаменталізацію професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Мета статті – охарактеризувати важливість використання інноваційно-технологічних процесів у системі вищої освіти та визначити їх вплив на фундаменталізацію професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Виклад основного матеріалу. Розвиток вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору передбачає постійне підвищення її якості, яке передбачає модернізацію змісту, форм та організаційної структури навчального процесу, а також впровадження освітніх інновацій та технологій. Якщо раніше університетська освіта була спрямована на формування знань, навичок та соціально-інформаційних умінь для забезпечення готовності до життя та пристосування особистості до суспільних обставин, то нині вона більше зорієнтована на професію й конкурентоздатність майбутнього фахівця. Тому впровадження інноваційних технологій та віднаходження найоптимальніших засобів впливу на студента в навчальній аудиторії дозволяє забезпечити рівновагу між соціальними та індивідуальними потребами й запустити механізм власного саморозвитку, що передбачає самовдосконалення, самоосвіту та особистісне формування професійних норм [1, с. 116].

Інновації самі собою не постають, вони є плідним наслідком наукових пошуків, результатом дослідження сутності особливих якостей протікання інноваційно-технологічних процесів професійної освіти. Нині таким процесом в університетській освіті є фундаменталізація професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, яка відіграє вагому роль у забезпеченні й подальшому розвитку вищої професійної освіти й особистості майбутнього фахівця.

Інновація розглядається нами як процес, що передбачає поступове скерування традиційного університетського навчання у бік заміщення змістового наповнення навчальних дисциплін фундаменталізацією професійної освіти й відповідною в цьому напрямі цілеспрямованою і паритетною діяльністю викладача та студентів. Результат спільної діяльності відображений у формуванні компетентних навичок та спрямований на професіоналізацію майбутнього фахівця. Інноваційно-технологічний процес є важливою умовою впровадження фундаменталізації освіти, яка розкривається через планомірне, систематичне й послідовне введення в навчання студентів оригінальних, авторських способів та удосконалених прийомів педагогічних діянь викладача й спроектованих освітніх засобів, які разом здатні охопити цілісний навчальний процес від формулювання мети до очікуваних, передбачуваних результатів [7, с. 112−114].

Головними напрямами в набутті знань під час використання інноваційних технологій для фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників є такі:

– єдність наукового й освітнього процесів;

– розробка методів навчання, спрямованих на професійну самоосвіту та безперервне навчання;

– змістове удосконалення робочих програм та навчальних дисциплін;

– інноваційне спрямування цілісної системи модульного навчання;

– результативне науково-методичне забезпечення навчального процесу;

– комплексні професійно зорієнтовані діагностичні методики, тести та ситуативні проблемні задачі професійного спрямування [9].

Педагогічна інноваційна технологія, на переконання науковця І. Мельничук, завжди поєднує науково-методичну, інтегративну, динамічну, відкриту, інноваційно-продуктивну, синергетичну систему, зумовлену часовими і просторово-цільовими характеристиками організації, та функціонування сукупності компонентів педагогічного процесу [5, с. 192]. Ця система завжди дієва за умов об'єднання таких складників:

– викладачів вищого навчального закладу, котрі, натхненні інноваційно-ідейними думками, оптимізують навчальний процес майбутніх фахівців соціальної роботи практично зорієнтованими методиками та прогресивними техніками на основі реалізації ефективних моделей групової міжособистісної взаємодії;

– професійно вмотивованих студентів, які в навчальній аудиторії проявляють активність, самостійність, ініціативність, творчість, які націлені на майбутню результативну професійну діяльність і самоосвіту впродовж життя;

– змістового наповнення навчальних дисциплін, пріоритетом якого є фундаменталізація професійної підготовки майбутніх фахівців за умов університетської освіти;

– наукові, методологічні, методичні, технологічні, організаційні, діяльнісні та інструментальні засоби навчання, що оптимізують реалізацію педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних працівників.

Інноваційні освітні технології завжди націлені на перспективу, характеризуються демократичністю, цілісністю, реалістичністю, інтегративністю та керованістю [8]. Винятково необхідною технологією, що охоплює усі зазначені спрямування інноваційної освіти, є інтерактивне навчання. У процесі діалогічного та взаємодіючого навчання майбутні соціальні працівники можуть ділитися власними міркуваннями, переконаннями, професійно зорієнтованими повідомленнями, а отже, викладачу відводиться керівна роль в організації спільної творчої діяльності, ділового співробітництва, у створенні вітакультурного освітнього простору. Освітній інноваційно-технологічний процес за умов інтерактивного навчання організовується у такий спосіб, що практично всі студенти виявляються залученими до наукового пізнання та мають змогу рефлексувати.

Змінними компонентами під час фундаменталізації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників є засоби навчання, якими можуть слугувати інноваційні методи та форми проведення занять, що є оптимальними способами організації та здійснення освітнього процесу [4, с. 48]. Фундаменталізація професійної освіти визначається ефективною реалізацією викладачем інноваційно-технологічного процесу, який втілюється через такі складові частини: ідею, що суттєво впливає на зміну організації навчання студентів; ґрунтовний опис технологічного процесу та всіх його особливих властивостей; комплексне використання засобів навчання; досягнення практичних результативних показників, що встановлюються діагностичними методами та зобов'язані бути вищими, ніж до впровадження інновації.

Формування спрямованості інноваційно-технологічного процесу до фундаменталізації професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери передбачає використання унормованих критеріїв, що уможливлюють оцінку ефективності впровадженого нововведення. До критеріїв ефективності належать такі:

– новизна (окреслює рівні впровадження інноваційного досвіду як абсолютний, локально абсолютний, умовний та суб'єктивний);

– оптимальність (охоплює досягнення результатів за найменшим витрачанням часу, фізичної та розумової інтенсивності, а також означує відповідну стійкість набутих позитивних результатів у майбутнього соціального працівника);

– можливість технологічного запровадження інноваційного досвіду у вищих навчальних закладах (забезпечує перспективне використання інновацій в університетах щодо розв'язання проблем, пов'язаних з ефективною фаховою підготовкою за спеціальністю «Соціальна робота»).

Лише за таких умов фундаменталізація освіти забезпечує реальний внесок в теоретико-методологічну, технологічну, практично зорієнтовану та професійну підготовку студента, проектує цілеспрямовану мотивацію до вивчення навчального матеріалу, розвиток професійного мислення та інтелекту, вміння використовувати новітні інноваційні технології.

Висновки. Інноваційно-технологічні процеси у вищій школі, які спрямовані на фундаменталізацію професійної підготовки, розгортаються через найновіші досягнення науки, удосконалені мовні стратегії та системне використання інформаційних засобів. Вони формують цілісну, висококультурну та фахово компетентну особистість, здатну в майбутньому самостійно займатися самопідготовкою та професійним самовдосконаленням упродовж про-

фесійного життя. Інноваційні педагогічні технології практикують різні форми навчальної співпраці, тому їх вважають важливим інструментарієм у досягненні спільної дидактичної мети та одержанні запланованого результату відповідно до фундаменталізації професійного практично зорієнтованого навчання.

Інтегративність інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх соціальних працівників може стати предметом наших майбутніх наукових пошуків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бєлкін І.В. Ділові ігри у процесі підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 2013. С. 114−119.

2. Гавриш І.В. Формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: методологічний і теоретичний аспекти. Харків: ХОНМІБО, 2005. 388 с.

3. Дубасенюк О.А Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод праць / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3−14.

4. Захарчук Т.В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі. Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації: український науковий журнал / гол. ред. В.М. Бебик. 2011. Т. 3. С. 48−50.

5. Мельничук І.М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2010. 326 с.

6. Пєхота О.М., Прасол Н.О. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій в умовах інтеграції у світовий освітній простір. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ», 2015. Вип. 42 (46). С. 348−355.

7. Ребуха Л.З. Инновационные технологии в профессиональной подготовке будущих социальных работников. Теория и методика профессионального образования: Сб. науч. ст. Выпуск 4. Ч. 1. Минск.: РИПО. 2017. С. 112−117.

8. Фурман А.В. Ґенеза науки як глобальна дослідницька програма: циклічно-вчинкова перспектива. Психол. і суспільство. 2013. № 4. С. 18–36.

9. Чубко О.П. Інноваційні технології навчання в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки». 2013. №. 108.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_37.